

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
Чередніченка Павла Павловича
«Фізична реабілітація хлопчиків старшого дошкільного віку з
плоскостопістю в умовах спортивно-ігрового центру»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного
виховання та спорту зі спеціальності 24.00.03-фізична реабілітація

Актуальність обраної теми. За останні роки стан здоров'я дітей прогресивно погіршується. Протягом останніх років зберігається стійка тенденція до зростання патології кістково-м'язової системи серед дитячого населення. Вроджені і набуті ортопедичні захворювання стопи відносяться до найбільш частоті патології опорно-рухової системи. Поширеність плоскостопості коливається у широких межах і може досягати 77,9% і становить 26,4% серед всієї ортопедичної патології. За даними медичної статистики понад 80% дітей дошкільного та молодшого шкільного віку страждають на різні захворюваннями. Одним з них є плоскостопість, яка зустрічається у 30-40% дітей дошкільного віку (4-6 років).

На сьогодні під статичними деформаціями розуміють такі типові деформації опорно-рухового апарату, які виникають у зовні фізично здорових людей під впливом гравітаційного навантаження. Із сучасних позицій у розвитку цієї патології, як правило, беруть участь три групи факторів: вроджена схильність, зміни в загальному фізичному статусі організму людини й порушення в розподілі фізичного навантаження на опорно-руховий апарат.

Корекція плоскостопості у дітей на сьогодні є однією з найсерйозніших медичних та соціальних проблем. Адже, плоскостопість є суттєвим порушенням, а її наслідки негативно впливають на формування постави, діяльність органів та систем організму і, в тяжких випадках, може призводити до інвалідності. Важливо вчасно (з раннього дитячого віку) діагностувати та провести відповідне лікування з застосуванням засобів фізичної реабілітації

Таким чином, висока медико-соціальна значущість захворювань, пов'язаних із плоскостопістю, особливо в у дітей дошкільного віку, прогресуючий перебіг захворювання, свідчать про необхідність розробки технології фізичної реабілітації дітей.

Враховуючи вищенаведене тема дисертаційного дослідження Чередніченка Павла Павловича **«Фізична реабілітація хлопчиків старшого дошкільного віку з плоскостопістю в умовах спортивно-ігрового центру»,** є актуальною для фізичного виховання, фізичної реабілітації, має суттєве теоретичне, практичне і соціальне значення для збереження, підтримки і зміцнення здоров'я дітей.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота Чередніченка П. П. виконана відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри фізичної реабілітації НУФВСУ та

«Зведеним планом НДР у сфері фізичної культури та спорту на 2011-2015 рр.» Міністерства України у справах сім'ї, молоді і спорту за темою: 4.4. «Удосконалення організаційних і методичних основ програмування процесу фізичної реабілітації при дисфункціональних порушеннях у різних системах організму людини» (№ державної реєстрації - 0111U001737) та Плану НДР НУФВСУ на 2016-2020 рр. за темою 4.2. «Організаційні та теоретико-методичні основи фізичної реабілітації осіб різних нозологічних, професійних та вікових груп» (№ державної реєстрації 0116U001609).

Внесок дисертанта у виконанні теми полягає в розробці технології фізичної реабілітації дітей дошкільного віку з плоскостопістю.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі, підтверджується достатнім обсягом фактичного матеріалу та обсягом вибірки. Зібраний у процесі педагогічного експерименту матеріал був опрацьований адекватними методами медичної статистики, а представлені в роботі зведені таблиці та рисунки, цифрові показники дозволяють стверджувати про вірогідність наукових положень дисертаційної роботи, теоретичному обґрунтуванні сформульованих висновків.

У дослідженні брали участь 68 хлопчиків старшого дошкільного віку, які проходили курс відновної терапії на базі спортивно-ігрового центру «Footballkids».

Здобувач у своєму дисертаційному дослідженні використовував відповідні до мети та завданням дослідження методи: загальнонаукові (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння), педагогічні (спостереження, експеримент, тестування), інструментальні (антропометрія, фотометрія, міотонOMETрія), методи математичної статистики.

Проведення дисертантом поетапного дослідження дало можливість узагальнити та систематизувати отримані дані, розробити технологію фізичної реабілітації дітей, перевірити ефективність проведених реабілітаційних заходів за допомогою клінічних і об'єктивних інструментальних досліджень; зробити закономірні висновки.

Наукова новизна полягає в тому, що *вперше* науково обґрунтовано, розроблено і апробовано технологію фізичної реабілітації хлопців старшого дошкільного віку із плоскостопістю з застосуванням адекватних форм, засобів фізичної реабілітації та елементів гри у футбол в умовах спортивно-ігрового центру, що відрізняє її від загальноприйнятих програм реабілітації; визначено загальні, організаційні та методичні основи фізичної реабілітації хлопчиків старшого дошкільного віку із плоскостопістю, які базуються на побудові індивідуального реабілітаційного плану, заснованого на оцінці характеру й ступеня виразності функціональних порушень, а також розвитку фізичних якостей та рівня фізичної підготовленості; сформовано та підтверджено теоретичні уявлення про можливість і доцільність застосування засобів футболу з метою профілактики та корекції плоскостопості у хлопців старшого дошкільного віку; *доповнено* дані про особливості функціонального стану ОРА, розвиток фізичних якостей та

рівень фізичної підготовленості футболістів-дошкільнят із плоскостопістю; *подальшого розвитку* набули дані про зміни опорно-ресорної функції стопи, фізичної підготовленості та фізичних якостей дошкільнят під впливом відновно-корегувальних занять з футболу.

Значущість наукової праці для науки і практики полягає у теоретичній розробці та експериментальній перевірці технології корекції плоскостопості у хлопців старшого дошкільного віку, визначенні послідовності, дозування і параметрів застосування засобів фізичної реабілітації та засобів футболу. Представлену технологію впроваджено в навчально-тренувальний процес спортивно-ігрового центру «Footballkids», в навчальний процес кафедри фізичної реабілітації Національного університету фізичного виховання і спорту України при викладанні курсу «Фізична реабілітація при порушеннях ОРА», в навчальний процес кафедри футболу Національного університету фізичного виховання і спорту України при викладанні курсу «Теорія і методика викладання обраного виду спорту», що підтверджується відповідними актами впровадження.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій здобувача в опублікованих працях. Основні положення дисертації опубліковано у 8 наукових працях, із яких: 5 статей у спеціалізованих виданнях України, три публікації апробаційного характеру.

Основні положення роботи були апробовані на чотирьох міжнародних, всеукраїнських конференціях.

Дисертаційна робота Чередніченка П. П. складається зі вступу, шести розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 258 сторінок друкованого тексту, серед них 185 сторінок основного тексту. Дисертація ілюстрована 47 таблицями та 11 рисунками. У роботі використано 276 джерел спеціальної наукової літератури.

У вступі дисертантом обґрунтовано актуальність теми, показано зв'язок роботи з науковими планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження; подано перелік методів дослідження, розкрито наукову новизну й практичне значення результатів роботи; наведено відомості про особистий внесок дисертанта та апробацію результатів дослідження, структуру та обсяг дисертації.

Перший розділ «Аналіз стану проблеми профілактики та корекції плоскостопості дошкільнят засобами фізичної реабілітації та фізичного виховання» автор присвятив узагальненню даних сучасних науково-методичних напрацювань щодо застосування засобів фізичної реабілітації та елементів комплексної терапії у дітей із плоскостопістю. Розглядаються питання формування основних функцій стопи (ресорної, балансувальної, поштовхової), впливу сучасної урбанізації на рухову активність дітей, анатомо-фізіологічні особливості ОРА дітей та причини розвитку сплосчень стопи. Подається інформація про закономірності реакції склепінь стопи на зовнішнє навантаження від виконання фізичних вправ, про регуляцію

дозування фізичного навантаження, впливу масажу та фізіотерапії, особливостей застосування супінаторів для дітей.

Розглядаючи питання профілактики й корекції плоскостопості дошкільнят у системі фізичного виховання, здобувач зазначає, що незважаючи на різноманітність програм, впроваджуваних у дошкільних навчальних закладах, проблема вдосконалення фізичного виховання дітей з одночасною корекцією порушень ОРА залишається актуальною. Автор наводить тезисно розроблені втілені у практичній діяльності авторські методики корекцій порушених рухових функцій стопи у дітей.

Дисертант приділяє значної уваги використанню засобів ігрових видів спорту та елементів гри у футбол у профілактиці та корекції плоскостопості у дітей старшого дошкільного віку. Він зазначає, що чим активніші й різноманітніші види рухової діяльності, тим інтенсивніше відбувається процес фізичного й інтелектуального розвитку дошкільників. Гра в цей віковий період, стає провідною діяльністю дитини. . Ігри з м'ячем носять не тільки розважальний характер, але й значною мірою сприяють розвитку координаційних здібностей дітей, зміцненню м'язово-зв'язкового апарату нижніх кінцівок, що важливо для корекції та профілактики плоскостопості.

Другий розділ «Методи та організація дослідження» містить інформацію про науково-методичне обґрунтування та організацію дослідження. Дисертант, серед базових методів дослідження, виділив аналіз науково-методичної літератури. Описав інструментальні методи дослідження: метод фотометрії, антропометрії, міотонометрії, Серед педагогічних методів дослідження автор виділив педагогічне спостереження, тестування рівня фізичної підготовленості (біг на 30 м зі старту, стрибок у довжину з місця, тест "Човниковий біг", тест «Чапля на болоті»). Щодо методів математичної статистики, здобувач описав ті, які відповідають поставленим завданням щодо опрацювання цифрових даних.

Згідно з поданої організації дослідження випливає, що дисертаційне дослідження проводилось протягом трьох етапів. **Перший етап** (2014 – 2015 рр.) присвячений аналізу сучасних літературних джерел вітчизняних і закордонних авторів, виділенню мети і завдань роботи, опануванню педагогічних та клінічних методів дослідження, погоджено терміни проведення досліджень. **Другий етап** (2015 – 2016 рр.) було направлено на одержання первинних даних обстежуваного контингенту осіб; проведено первинну обробку отриманих даних. розроблено технологію фізичної реабілітації із використанням засобів футболу для дітей дошкільного віку з плоскостопістю. **На третьому етапі** (2016 - 2017 рр.) здійснювали узагальнення даних, обговорення ефективності розробленої технології фізичної реабілітації, формулювання висновків, оформлення дисертаційної роботи.

Дисертант наводить схему проведення досліджень з зазначенням методів дослідження та кількості дошкільнят, які були задіяні у дослідженні.

Поетапне розв'язання завдань дослідження з використанням методів наукового пізнання дозволило дисертантові обґрунтувати підходи до

формування та реалізації технології фізичної реабілітації хлопчиків старшого дошкільного віку із плоскостопістю.

В третьому розділі «Характеристика морфофункціонального стану дітей старшого дошкільного віку із плоскостопістю» автор проаналізував показники інструментальних методів дослідження дошкільнят із плоскостопістю. Дані згруповано залежно від віку обстежуваних (для чотирирічних, п'ятирічних та шестирічних хлопчиків). Проаналізовано дані антропометричних вимірювань (довжина тіла і маса тіла), даних біомеханічних показників опорно-ресорної функції стопи, розраховані відповідні індекси. За віковими групами аналізуються показники міотометрії чотириголового м'яза стегна, великого сідничного м'яза, литкового м'яза, великогомілкового та малогомілкового м'язів.

Аналізуючи показники педагогічних методів дослідження, здобувач наводить дані педагогічного тестування фізичних якостей дітей (швидкості, спритності, здатності до статичної рівноваги, швидкісно-силових якостей), порівнює їх з нормативними показниками. Всі дані згруповано у три групи відповідно до віку обстежуваних дітей. Як результат констатуючого педагогічного спостереження, автор наводить дані щодо результатів реєстрації способів ведення м'яча по прямій, способів удару по м'ячу. Здобувач робить висновок, що хлопці старшого дошкільного віку із плоскостопістю при володінні м'ячем переважно використовують внутрішню частину стопи або носок, що сприяє збільшенню навантаження на стопу. Таким чином, виникає необхідність корекції техніки володіння м'ячем з метою профілактики подальшого розвитку плоскостопості.

Четвертий розділ «Технологія фізичної реабілітації дітей старшого дошкільного віку із плоскостопістю» дисертаційної роботи присвячений теоретичному обґрунтуванню запропонованої технології. Автор акцентував увагу на важливості рухової активності для розвитку ОРА дитини. Розглядаючи методичні основи побудови технології фізичної реабілітації досліджуваного контингенту дітей в умовах спортивно-ігрового центру, здобувач детально подає компоненти технології фізичної реабілітації: загальні компоненти (мета, завдання, принципи), організаційні компоненти (розробка та практична реалізація технології, критерії та оцінка ефективності) та методичні компоненти (засоби фізичної реабілітації, форми та методи проведення занять, параметри навантаження та принципи дозування). Розписує поетапний план реабілітаційного процесу; обов'язки суб'єктів, які брали участь у реалізації технології фізичної реабілітації (окрім самих дошкільнят, їх батьки, інструктори-методисти, які проводили заняття), особливості засобів фізичної реабілітації, в тому числі фізичних вправ: загальнорозвиваючих та спеціальних корегувальних. Прикладне значення опонованої роботи підвищує наведена модель формування рухових умінь і навичок для гри «футбол» з корегувальною метою, в якій детально подано характеристику технічних прийомів для засвоєння гри, рекомендовані фізичні вправи, перелік фізичних якостей, що формуються, вплив на стан нижніх кінцівок. Крім того, автор акцентує увагу на рекомендаціях щодо

застосування ортопедичних заходів (устілок-супінаторів, спеціального взуття); особливостей проведення лікувальної гімнастики з елементами гри у футбол. Описуючи методи, що спрямовані на оволодіння руховими навичками та відновлення втрачених дисертант розглядає їх через призму розробленої технології фізичної реабілітації дошкільнят з плоскостопістю.

Враховуючи необхідність поетапного впровадження технології фізичної реабілітації дітей у умовах спортивно-ігрового центру, дисертант виділив основні завдання кожного етапу, засоби фізичної реабілітації, навів відмінні риси фізичної реабілітації у дітей, які входили до основної та контрольної груп, орієнтовний комплекс ранкової гігієнічної гімнастики та блоки футбольних вправ. Масаж, кліматотерапію та бальнеотерапію автор розглядає як обов'язкові елементи запропонованої технології фізичної реабілітації, розписуючи особливості їх застосування протягом програми реабілітації.

У п'ятому розділі **«Ефективність технології фізичної реабілітації дітей старшого дошкільного віку із плоскостопістю»** представлено результати формувального експерименту. Дисертант подає інформацію про динаміку показників інструментальних методів дослідження (вимірювання довжини і маси тіла, фотометрії, міотонометрії), показників педагогічних методів дослідження. Для оцінки кумулятивного ефекту запропонованої технології фізичної реабілітації здобувач порівнює вихідні дані (до реабілітації) з даними отриманими через шість місяців після початку реабілітації. Статистично значимі результати були отримані за показниками висоти склепіння стопи, висоти підйому стопи, показниках досліджуваних кутів стопи та при розрахунку відповідних індексів, а також за даними міотонометрії. Всі подані дані буди згруповані відповідно до віку дітей у три групи (чотирирічні, п'ятирічні, шестирічні). Динаміка показників педагогічних методів дослідження була відображена у даних, отриманих під час тестувань рівня фізичної підготовленості (біг 30 м, стрибок у довжину з місця, човниковий біг, тест «Чапля на болоті») та в процесі педагогічних спостережень (способів і прийомів ведення м'яча та ударів по м'ячу). На основі отриманих даних, автор робить висновок, що наприкінці дослідження за результатами показників фізичної підготовленості було відзначено позитивну динаміку у дітей контрольних і основних груп. Однак у дітей основних груп, де в систему фізичної реабілітації були включені заняття на основі використання елементів гри у футбол, ріст результатів за усіма показникам фізичної підготовленості статистично значуще перевищував такий у контрольних групах.

Шостий розділ «Аналіз і узагальнення результатів дослідження» дисертант присвятив характеристиці отриманих результатів. Акцентується увага на актуальності обраної тематики, на питаннях здоров'я дітей та можливих шляхах його покращення. Подано досліджувані показники та зміни в процесі реалізації запропонованої технології фізичної реабілітації. Дані, які були отримані під час дисертаційного дослідження, автор згрупував у три групи: підтверджені дані; дані, які доповнюють наявні розробки; нові

дані щодо досліджуваної проблематики.

Так, у роботі були *підтверджені та доповнені дані* про зростаючу кількість дітей дошкільного віку, у яких діагностовано плоскостопість і її негативний вплив на ОРА дитини та її фізичні якості; про провідні фактори, що впливають на характер і спрямованість фізичної реабілітації хлопців старшого дошкільного віку із плоскостопістю. *Вперше* розроблена технологія фізичної реабілітації хлопців старшого дошкільного віку із плоскостопістю із використанням засобів та елементів гри у футбол виходячи з мети дослідження, ґрунтується на дидактичних принципах і принципах фізичної реабілітації, базується на загальних, організаційних та методичних основах процесу відновлення дітей із плоскостопістю.

Також, дисертант окреслив перспективи подальших досліджень, в яких він вбачає удосконалення технології фізичної реабілітації хлопців старшого дошкільного віку із плоскостопістю із застосуванням інформаційних технологій.

Загальні висновки повністю характеризують виконання поставлених завдань та досягнення мети дослідження, є водночас локанічними та змістовними.

Зміст автореферату повністю відображає основні положення представленої на захист дисертаційної роботи.

Позитивно оцінюючи опоновану дисертаційну роботу, необхідно виділити деякі зауваження та дискусійні питання:

1. На титулці дописати назву установи, адже має бути дві назви: **1** - Найменування вищого навчального закладу або наукової установи, де здійснювалася підготовка здобувача, органу, до сфери управління якого належить заклад, установа; **2** - Найменування вищого навчального закладу або наукової установи, у спеціалізованій вченій раді якого (якої) проводився захист дисертації, органу, до сфери управління якого належить заклад, установа

2. У Вступі, при поданні методів дослідження, окрім переліку використаних методів, бажано було додати інформацію, що саме досліджувалось кожним методом та обґрунтувати вибір методів, що забезпечує достовірність отриманих результатів та висновків. Також, при поданні наукової новизни отриманих результатів бажано було зазначити відмінності одержаних результатів від відомих раніше. У роботі, дисертант наукову новизну отриманих результатів згрупував у групи (уперше, дістали подальшого розвитку, доповнено дані) без зазначення відмінностей одержаних результатів від відомих раніше.

3. В характеристиці методів математичної статистики зазначається, що «обчислювали вибіркоче середнє арифметичне значення \bar{X} , стандартне відхилення S », проте, в таблицях подано ще показник m . Також зазначається, що «для вибірок, розподіл яких не відповідав нормальному закону розподілу також обчислювали медіану, нижній і верхній кватрילі Me (25%;75%)», проте в результат дослідження цих даних не наведено.

4. Згідно з загальноприйнятими нормами предмет дослідження це частина об'єкта дослідження. Незрозуміло, як структура та зміст технології фізичної реабілітації є частиною стану ОРА, фізичної підготовленості.

5. У розділі 2 серед методів дослідження автор описує використання методу фотометрії, і далі надає нормативні показники кутових характеристик стопи за Фрідландом. В якості побажання також слід указати норми інших кутових характеристик стопи (кут «альфа, бета, гамма») для дошкільнят, оскільки вони відрізняються від показників дорослих.

6. У розділі 3, оцінюючи стан м'язів, які беруть участь в підтримці склепіння стопи, методом міотометрії, серед інших автор оцінює також стан великого сідничного м'язу (лат. *gluteus maximus*), який не має прямого відношення до підтримки склепінь стопи і функція якої – ротація назовні кульшового суглоба. Чим пояснюється вибір дослідження саме цього м'яза?

7. Чому автор зосередився на розробці саме технології фізичної реабілітації для даного контингенту, а не на розробці програми фізичної реабілітації. Оскільки тема дисертаційної роботи «Фізична реабілітація хлопців старшого дошкільного віку з плоскостопістю в умовах спортивно-ігрового центру»... А поняття «технологія» більш широке і потребує глибшого розгляду і деталізації, і швидше за все, може бути темою для нового дисертаційного дослідження.

Висновок. Вказані зауваження та пропозиції не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації. Представлена робота є самостійною та завершеною науковою працею, має актуальність, наукову новизну, теоретичне і практичне значення. Дисертація на тему «Фізична реабілітація хлопчиків старшого дошкільного віку з плоскостопістю в умовах спортивно-ігрового центру» цілком відповідає чинним вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», а її автор Чередніченко Павло Павлович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту зі спеціальності 24.00.03 – фізична реабілітація.

Офіційний опонент:

доктор наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
професор кафедри здоров'я людини та фізичної терапії
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

О. Я. Андрійчук

ПІДПИС
ПОСВІДЧУЮ

Зав. загального відділу

02.02.2018р.